

Wereldburgerschap: een belangrijke pijler in tto 2.0

Eind 2018 lanceerde Nuffic tto 2.0. Na ongeveer 30 jaar werd het tijd om het tto opnieuw af te stemmen op de wereld om ons heen, en op de wensen die scholen uitten omtrent de invulling van hun onderwijs.

Waar het tto voorheen twee pijlers kende (Engelse taalvaardigheid versterken en Europese en Internationale Oriëntatie (EIO)), zijn voor tto 2.0 drie pijlers geformuleerd:

- een goede beheersing van het Engels
- wereldburgerschap
- persoonsontwikkeling

Niet alle vorderingen in het tto bleken even goed meetbaar te zijn; de ontwikkeling van de Engelse taalvaardigheid is weliswaar goed te toetsen, en dus in kaart te brengen, maar dat geldt veel minder voor een open houding, een brede blik, en vaardigheden die je nodig hebt om je te kunnen bewegen in een internationale setting.

Voor wereldburgerschap, dat als pijler in plaats is gekomen van EIO, is daarom besloten dat het aantoonbaar en merkbaar aanwezig moet zijn op scholen. Dit betekent dat scholen moeten kunnen aantonen dat zij structureel en via specifieke activiteiten de internationale dimensie in het aanbod aanbrenge. Het Common Framework for Europe Competence (CFEC) kan hierbij als hulpmiddel gebruikt worden, net als het OECD PISA Global Competence Framework. Deze 'frameworks' kunnen enerzijds structuur geven aan de invulling van wereldburgerschap. Anderzijds maakt het gebruik van deze frameworks voor de scholen aantoonbaar dat structureel aandacht wordt besteed aan wereldburgerschap.

Voor de invulling van wereldburgerschap in BRICKS *Geography* is het CFEC als basis gebruikt. Dit betekent dat in de methode structureel aandacht wordt besteed aan wereldburgerschap: de kennis en vaardigheden die leerlingen op dit gebied nodig hebben en de houding die van hen wordt verwacht zijn in de theorie en verwerking verweven. Werkt u met BRICKS *Geography*, dan besteedt u dus aantoonbaar aandacht aan wereldburgerschap. En aan uw leerlingen zult u het ook merken!

In dit document laten we u zien, hoe we in BRICKS *Geography* aandacht besteden aan wereldburgerschap. Daarnaast komt ook persoonsontwikkeling kort aan de orde.

De basis: het Common Framework for Europe Competence (CFEC)

Voor tto 2.0 wordt het CFEC dus gezien als een waardevolle basis. In het CFEC wordt een brug gelegd tussen belangrijke competenties met betrekking tot Europa en de wereld, en de manier waarop je daaraan kunt werken in de klas.

In het framework worden vier domeinen onderscheiden. In domein 1 gaat het om *kennis* van Europa en de wereld. Domein 2 betreft het goed kunnen *communiceren* in een Europese of internationale setting. In domein 3 staat *samenwerking* met leeftijdgenoten in het buitenland voorop. Domein 4 heeft te maken met *ondernemen* in een Europese of internationale setting. In elk domein komen kennis-, vaardigheids- en attitude-elementen aan bod.

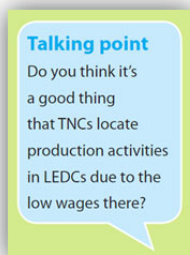
Domein 1: In BRICKS *Geography* ligt een zwaar accent op domein 1: kennis over Europa en de wereld. Daarbij gaat het onder andere om de kennis van de geografie van Europa en de wereld, van de variatie binnen Europa en de wereld, van gedeelde concepten als democratie en burgerschap, van de Europese en internationale instituten en organisaties, van de Europese integratie en van maatschappelijke en politieke kwesties op mondiaal niveau. In samenhang komen belangrijke internationale thema's aan bod, zoals duurzaamheid, veiligheid, migratie, globalisering, verdeling van welvaart en internationale samenwerking.

Minstens zo belangrijk als het leren en reproduceren van kennis over deze zaken zijn volgens ons de *vaardigheden* die ermee samenhangen: het vergaren, verwerken en evalueren van deze kennis.

Daaraan besteedt in BRICKS *Geography* volop aandacht, zowel in reguliere verwerkingsopdrachten als in *extra assignments*. In BRICKS *Geography* komen hierbij ook de *general skills* om de hoek: hoe vind je informatie, welke tools gebruik je daarbij, hoe kun je beoordelen of informatie juist is?

Domein 2 in het CFEC – communiceren in een internationale setting - vloeit wat ons betreft in de schoolsetting deels voort uit domein 1. Kennis is immers voorwaardelijk voor communicatie, zeker als het gaat om onderwerpen die vanuit een internationaal perspectief worden besproken.

Het communiceren over internationale onderwerpen wordt in BRICKS *Geography* op verschillende manieren gestimuleerd. In elke paragraaf is in de theorie een *talking point* opgenomen: een statement waarover de leerlingen in tweetallen, kleine groepjes of klassikaal kunnen discussiëren. In deze gesprekken leren de leerlingen te luisteren en interpreteren, ze leren verschillende perspectieven in te nemen en ze leren te mediëren en verbinden. Deze gesprekken zijn oefeningen voor de gesprekken die ze later in een echte internationale context voeren.

Talking point (tekstboek en digitale omgeving).

De *talking points* worden regelmatig ook expliciet bij de stof getrokken, in het verwerkingsmateriaal.

7 a Read *Global culture*? and read the talking point. Discuss the talking point with your neighbour. Use at least three different sentence starters of 'giving an opinion', which you can find on page 227 of your workbook. Write down which ones you have used.

Student's own answer. See the speaking frame 'Giving an opinion'!

b Circle what applies to you and your neighbour in this conversation.

I agree / disagree with the statement.
 My neighbour agrees / disagrees with the statement.
 I agree / disagree with my neighbour.

Opdracht bij een talking point (werkboek en digitale omgeving, antwoordmodel).

Om de communicatie op een prettige manier te laten verlopen, kunnen de leerlingen gebruikmaken van het document met *Speaking frames*: hierin vinden ze *sentence starters* om een ordelijk gesprek te kunnen voeren.

Speaking frames
 In your textbook you find many talking points; most of these ask for your opinion. In pairs or in small groups you can discuss these points. In this way you learn to value subjects and you practise your conversation skills. In your workbook, there are assignments in which you have a conversation or discussion too. The sentences and sentence starters below help you to have a proper conversation.

<p>Giving an opinion</p> <p>I think ... / In my opinion ... I would say ... / If you ask me ... I tend to think ... / I feel that ... It seems to me ... / It's obvious that ... I think it's important that ... All the evidence shows / points towards ... As I see it, ...</p>	<p>Asking for an opinion</p> <p>What do you think? How about you? What's your opinion? What would you say? Any thoughts on this? Do you agree?</p>
<p>Agreeing with an opinion</p> <p>Absolutely. I couldn't agree more. That's an excellent point. I'd agree with that. Great idea! Of course! Indeed! I think you have a very good point there.</p>	<p>Disagreeing with an opinion</p> <p>I don't think so. How can you say that when...? Absolutely not. I don't agree with that. I don't believe that. You cannot be serious! I disagree. I think otherwise.</p>
<p>(dis)agreement, followed by an opinion</p> <p>Yes, but... That's true up to a point, but... That could be true. However, ... What's more, ... You could be right, but ...</p>	<p>Showing you are not certain yet</p> <p>I'm not sure. It might be ... I can't say I'm convinced. Perhaps ... I'm uncertain ...</p>
<p>Giving contrasting ideas</p> <p>(On the one hand ...) On the other hand ... On the contrary ... / (Mean)while ... While it is true that ... However... / Yet ... Still ... / Nevertheless ... Sure, ... but... / Then again ... To be fair, ...</p>	<p>Interrupting</p> <p>Sorry, can I just say ... Wait a minute. Sorry, if I can stop you there, ... Hang on ... Excuse me, but ...</p>
<p>Showing a surprise/shock</p> <p>I'm amazed that ... I can't believe that ... How is it possible that ... I find it shocking that ... I do find that hard to believe. I'm very surprised to hear this. I'm flabbergasted ... I'm stunned by this. This can't be true.</p>	<p>Making suggestions</p> <p>Let's ... What about ... Why don't we ... We could ... We should try to ... We might ... Maybe... Possibly</p>

Speaking frames (werkboek en digitale omgeving).

Communicatie wordt verder gestimuleerd in opdrachten die leerlingen in tweetallen of groepjes uitvoeren. Hier raken wereldburgerschap en CLIL elkaar.

c Discuss with your neighbour whether you think the Dutch government should change its tax system related to TNCs. You can use the sentences and sentence starters on page 227 to have a proper conversation. Check if you understand your partner, by giving a résumé of his opinion. Write down the conclusion of your conversation.

Student's own answer. Arguments for the Dutch government to change its tax system: the Dutch government misses out on a lot of taxes. The Dutch government should not cooperate on tax avoidance by TNCs. Arguments for the Dutch government not to change its tax system: The TNCs would just go to other countries with low taxes (not cooperating with TNCs avoiding tax would only work if there were international agreements on this issue).

Opdracht uit Chapter 1, 'Globalisation' uit leerjaar 3 (werkboek en digitale omgeving).

Uiteraard besteden we in BRICKS *Geography* ook aandacht aan verschillende communicatiestijlen, onder andere samenhangend met verschillende culturen. Dit maakt leerlingen zich ervan bewust dat zij zich moeten aanpassen om hun communicatie te laten aansluiten bij mensen uit andere culturen.

Domein 3 - samenwerken met leeftijdgenoten in het buitenland - is lastig vanuit een methode te faciliteren. In de methode worden de leerlingen wel uitgedaagd om met leeftijdgenoten samen te werken op het gebied van internationaal relevante zaken. Daarnaast wordt van de leerlingen gevraagd dat zij zich inleven in het leven van mensen in andere landen en culturen. De interculturele vaardigheden die zij zich op deze manier eigen maken, kunnen zij gebruiken in hun contacten tijdens uitwisselingen, of bij andere communicatie in een internationale setting.

Uiteraard biedt de methode tal van onderwerpen die interessant zijn voor zowel leerlingen in Nederland als voor leerlingen in het buitenland. Het is dus eenvoudig om thema's te selecteren voor een gezamenlijk project met leerlingen op een buitenlandse school.

Domein 4 - ondernemen in een Europese of internationale setting - komt als vaardigheid niet aan de orde in BRICKS *Geography*. Uiteraard worden onderwerpen in BRICKS *Geography* wel vanuit een economische dimensie benaderd, en zijn bepaalde onderwerpen wat meer economisch van aard. Er wordt echter geen accent gelegd op ondernemend handelen.

Attitudevorming

Een zwaar accent ligt in BRICKS *Geography* op *attitudevorming*. Theorie, opdrachten en *talking points* zetten de leerlingen ertoe aan om een open houding te ontwikkelen, tolerant te zijn, respect te hebben voor diversiteit en interesse te ontwikkelen in andere perspectieven.

In het materiaal worden bepaalde vaardigheden ingeoeffend, die ook vanuit de theorie worden ondersteund: *Skills to broaden your view*. In de theorie worden deze vaardigheden uitgelegd en van voorbeelden voorzien. In de verwerking is per hoofdstuk een vaardighedenschema opgenomen. In dat schema is aangegeven, in welke opdrachten de *skills to broaden your view* worden geoefend.

Skill	Assignment
	1.8, 1.9, 1.10, 2.3, 3.2, 3.8, 4.2, 4.3, 4.7, 4.8, 4.10, 5.2, 5.8, 6.2, 6.3, 6.4
	2.7, 3.10, 5.4, 5.7, 6.4
	1.3, 1.4, 1.7, 1.11, 2.2, 2.4, 2.5, 2.7, 2.10, 3.5, 3.11, 4.5, 4.9, 4.11, 5.6, 5.9, 5.10, 6.8
	1.1, 1.5, 2.1, 2.7, 3.1, 3.5, 3.9, 3.10, 4.5, 4.6, 5.1, 5.3, 5.5, 5.10, 6.8, 6.9

Vaardighedenoverzicht, vooraan in een hoofdstuk (werkboek). In de opdrachten achter de picto met de twee handen ligt het accent sterk op wereldburgerschap.

Globaal komen deze vaardigheden op het volgende neer:

1 Je inleven in andere mensen

Om mensen te kunnen begrijpen, moet je je inleven in hun situatie. Het gedrag en de ideeën van mensen worden immers bepaald door de plek waar ze leven en de tijd waarin ze leven. De heersende normen en waarden zijn daarin heel belangrijk. Het is goed om je je daarvan bewust te zijn.

The culture of saving and losing face

Asian cultures have a concept called 'face'. The concept of face refers to your dignity and how people think about you. When you save face, it raises your self-worth. **Saving face** is for example about being humble and shifting the spotlight away from yourself. When you lose face however, you will be lowered in the eyes of your peers. **Losing face** can for example happen by being out of control. Therefore, Asians might prefer to appear calm and relaxed, rather than excited and enthusiastic.

Not bringing shame to the family is particularly important. Not living up to the expectations of your family is problematic. In that case, not only will you lose face, but so will the rest of your family. The fear of losing face also leads to Asians rarely saying "no" to something. Honestly saying you're not able to meet a certain request, would lead to a loss of face. Therefore, there are a lot of indirect ways of saying no in Asia. When someone in Asia tells you "maybe" or "I'll think about it", it can be considered as a "no."

saving face

losing face

Fragment uit Chapter 1, 'Cultures' uit leerjaar 2 (tekstboek en digitale omgeving).

 c Search on Google Images, using the words *rural Kenya* and *urban Kenya*. Imagine you are a low skilled citizen in rural Kenya. You can't find a job and you want to move to Nairobi. Write a short story of at least eight lines, in which you answer the following questions:

- What does your village in rural Kenya look like?
- Why do you want to move from your village to Nairobi?
- What do you hope to find in Nairobi?
- Where do you want and where do you not want to live, when you are in Nairobi? Describe the scenery.

Student's own answer. For example: I live in a small village in the middle of Kenya. My family lives in a hut made of clay with a roof made of grasses. I have lived here for my whole life. We have a small area of land and some goats and chickens. We used to have enough food, but there has been a drought for the last three years. Therefore, I was sent to Nairobi to get a job. With the money I earn, I hope to get a proper house, so my family will also be able to move to this city. Probably, our first house will be in a slum, but if I can get a good job, perhaps in the future we can move to a better neighbourhood.

Opdracht uit Chapter 2, 'Rich and poor' uit leerjaar 1 (werkboek en digitale omgeving).

In BRICKS *Geography* worden onderwerpen regelmatig vanuit een ander dan het Nederlandse of westerse perspectief belicht. Deze 'Different view' laat de leerlingen op een andere manier kijken naar zaken. Daarmee ontwikkelen ze een meer open houding en leren ze zich makkelijker te verplaatsen in anderen. De leerlingen zullen als vervolgstap ook zelf kritisch gaan kijken naar informatie: is een zienswijze die wordt gepresenteerd de (enige) juiste? Zijn er andere perspectieven mogelijk?

In BRICKS *Geography* komen 'Different Views' regelmatig aan de orde: in het tekstboek – als afsluiting van een paragraaf – en in de verwerking ervan. Ze zijn te herkennen aan het oogje.

The flipside of success

While Bengaluru may flourish economically, there are also a lot of problems in the city: one of these is the growth of slum housing. The city is increasingly popular and attracts many people, wishing to work there. However, there's not enough housing in the city and for many people, places that are available are just too expensive. The World Bank reported in 2012, that there were around 862 slums in densely populated areas around the city containing self-built houses, inhabited mostly by poor people. Other studies believe that this number is closer to 2,000. Many of these slums lack basic necessities: proper sanitation such as toilets, supply of clean water, access to electricity, food security and access to education. Other problems arise because of the economy of the city. There's a lot of air pollution, caused not only by the production of electricity, but also by the many vehicles in the city. The IT hub of the city, Whitefield, is the most polluted area in Bengaluru. Because the IT sector is growing and older factories (mostly textile industry buildings) are closing, many people have lost their jobs. While some of these people now work in other garment producing factories, they earn very low wages and work in very poor conditions.

Figure 2.33 A slum in Bengaluru.

Talking point

Imagine the following: the internet servers in Bengaluru cease to function. What would be the consequences of such an event? What would happen if such an event occurred in the Netherlands?

There's also hazardous waste to be found in the city, coming from biomedical companies.

Different view box uit Chapter 2, 'Cities and their functions' uit leerjaar 3 (tekstboek en digitale omgeving). In het voorbeeld zijn ook een talking point en sticky note te zien.

10

- a Quite a large part of the population of Bengaluru lives in slums. However, the exact number of slum-dwellers is unclear. What could make it so difficult to count exactly how many people are living in slums?

The fact that many people are living illegally in Bengaluru makes it difficult to count exactly how many people are living in slums.

- b Imagine you were living in a slum in the centre of Bengaluru. Which of the basic necessities would you miss the most: food, shelter, sanitation, clothing, healthcare, education? Explain why.

Student's own answer. For example: I would personally miss access to sanitation the most, because the absence of sanitation would make the streets into open sewers. This can be really bad for people's health.

Opdracht bij de Different View box die erboven is afgebeeld. Het sterretje duidt aan dat het in dit geval gaat om een niveaudifferentiatie-opdracht.

2 Je verdiepen in de positie en achtergrond van mensen

Hoe mensen zich voelen en gedragen, hangt onder andere samen met de positie die ze innemen in de maatschappij. Een fabrieksarbeider kijkt over het algemeen anders naar zaken dan een minister van economische zaken. Dit heeft te maken met de positie die ze innemen in de maatschappij. Persoonlijke ervaringen bepalen ook hoe mensen in het leven staan. Je ervaringen bepalen immers hoe je zaken beleeft, en hoe je in het leven staat. Wil je je een beeld vormen van wat mensen beleven, dan moet je dus stilstaan bij hun positie en ervaringen.

3 Je eigen achtergrond bepalen

Wanneer je wilt leren over het leven van mensen in andere landen is het niet voldoende om stil te staan bij hún positie en achtergrond; het is belangrijk dat je ook stilstaat bij je eigen achtergrond. Deze achtergrond is immers van invloed op je denken en doen, en je normen en waarden hangen samen met je achtergrond.

Over het algemeen verschillen je normen en waarden van die van mensen in andere landen, en zeker van die van mensen in niet-westerse landen. Het is belangrijk dat je je realiseert dat je met een bepaalde bril kijkt naar mensen in andere landen. En wanneer je je bijvoorbeeld een mening vormt over het leven of gebeurtenissen in andere landen, is het belangrijk dat je je verdiept in het leven van de mensen daar. Wil je mensen in andere culturen leren kennen, dan is het belangrijk dat je ze begrijpt – en dat je je bewust bent van je eigen achtergrond.

Persoonsontwikkeling en BRICKS Geography

Ook aan persoonsontwikkeling besteden we in BRICKS *Geography* serieus aandacht. Door onze onderwerpskeuze en in onze opdrachten stimuleren we nieuwsgierigheid en leergierigheid, en creëren we zelfbewustzijn. Vaardigheden als samenwerken, kritisch denken, reflecteren, onderzoeken, je creativiteit gebruiken, probleemoplossend bezig zijn en verantwoordelijkheid nemen, worden in de methode geoefend en verder ontwikkeld. De meeste van deze vaardigheden zijn in BRICKS *Geography* ook expliciet geformuleerd, als general skills, en worden in de opdrachten veelvuldig geoefend.

Uitbreiding van wereldburgerschap: BRICKS *Global Studies*

Naast BRICKS *Geography* biedt EduHintOVD materiaal dat speciaal bedoeld is voor het vormgeven van wereldburgerschapsonderwijs: de methode *Global Studies*. Het gaat daarbij om 15 thema's die vanuit wereldburgerschafts-perspectief belangrijk zijn. Wilt u het wereldburgerschaftsonderwijs dus nog verder aankleden – als vak op het rooster, of bijvoorbeeld in de het vak aardrijkskunde – dan bieden deze thema's u daartoe de mogelijkheid.